Ч. 35. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 26. серпня 1928. Рік XXX.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.
Телеф. Редакції: 29-41

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА.
Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. [illegible]0 сот. В Америці [illegible] дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.
Телеф. Друкарні: 29-26.

Пошесть безпартійности.

Кожний українець повинен бути членом політичної партії! — Кожний українець-націоналіст повинен бути членом Українського Національно-Демократичного Обєднання!

Одною з причин нашої слабости в політичній боротьбі проти ворожого наступу є безпартійність великої частини українського громадянства. Загал нашої інтеліґенції, як духовної так і світської, зачисляє себе вправді до національного табору, одначе не вписується в члени Українського Національно-Демократичного Обєднання. Серед нього вкорінилося переконання, що найліпше не вмішуватися в партійні сварки і бути безпартійним.

Ця безпартійна інтеліґенція забуває при тім, що політичну боротьбу за права нашого народу можна вести лише в рядах політичної партії. Хто проповідує безпартійність, той тим самим несвідомо помагає нашим ворогам. Зовсім іншою справою є партійні сварки й лайки. Тому не слід осуджувати поділ нашого народу на партії, лише треба осуджувати ті партії, які інтерес партії ставлять вище від інтересу цілої нації. Партійні сварки і лайки є безсумнівно шкідливим явищем і їх треба осудити.

Партія Українського Національно-Демократичного Обєднання дала багато доказів на те, що вона ставить інтерес нації вище від інтересу своєї партії. Ще перед кількома роками скликало Національне Обєднання спільну нараду відпоручників усіх українських партій, щоб обдумати спільний плян боротьби за українську школу, в часі соймових виборів Обєднання пропонувало іншим українським партіям утворити спільний фронт, по виборах пропонувало воно всім українським послам і сенаторам утворити бодайназверх супроти поляків спільну парляментарну репрезентацію. Що до того не прийшло, вина тут не Національного Обєднання, а українських соціялістичних партій, які пішли зовсім окремим шляхом.

Наше селянство, робітництво й міщанство і в більшій части наша інтеліґенція не вступають в ряди політичних партій тільки тому, що не розуміють ще ваги політичної організації і політичної боротьби. Вони вступають тільки в члени „Просвіти“, „Рідної Школи“, кооперативи, „Сокола“, „Луга“ і т. п. Українське громадянство не сміє забувати, що ворожий наступ на українську школу, на українські економічні установи зможемо відбити лише при помочі політичної боротьби. А політичної боротьби не можуть вести наші просвітні, економічні чи руханкові товариства, її можуть вести лише одні політичні партії.

Безпартійність великої частини українського громадянства є доказом нашої відсталости, нашого невироблення, нашого невміння боротися за наші політичні права. Безпартійність є причиною того, що часть нашого народу голосувала підчас соймових виборів на польські лісти, що до громадських рад навіть в чисто українських громадах повибирано радними поляків, що ми не вспіли оборонити української землі перед кольонізацією, української школи перед польонізацією.

В інших високо розвинених народів, як англійці, французи, чи німці, кожний громадянин належить до якоїсь партії і там зі свічкою в руках треба шукати за безпартійним. Коли отже безпартійність є шкідливою, коли вона є доказом політичної незрілости, то ясно, що нам треба з нею зірвати, треба, щоб кожний українець вписався до тої партії, яка відповідає його переконанням. Українець-націоналіст повинен негайно вписатися в члени одинокої української національної партії: Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Посол **Володимир Целевич.**

Інтернаціоналістичні партії й селянство.

До недавна інтернаціоналістичні партії майже зовсім не звертали уваги на селянство й селянське питання. Головною й єдиною підставою для своєї діяльности вони вважали тільки робітництво. Робітництво — це була, на їх думку, ця суспільна кляса і ця верства, котра має завалити теперішний лад і на його місце збудувати новий: — соціялістичний чи пак комуністичний. Суть цього нового ладу має полягати в тому, що все майно, багацтво й достатки мають бути відібрані приватним одиницям і віддані на власність „загалови“, себто: державі. Кожен чоловік має за те фасувати від держави все, що йому потрібне для життя, так, як нпр. фасує жовняр в касарні.

Ясна річ, що на такий „рай“ важко заманити селянина-хлібороба. Бо він **ніколи** не є і не може бути по душі соціялістом чи комуністом. Кожен селянин все хоче мати землю, мати її як найбільше, але **на приватну власність.** Він хоче знати і чути, що кусень землі, котрий він оброблює, оре, обсіває і з котрого збирає — є його і тільки його. З цею землею він звязаний так, як звязана мати з дитиною. В цій землі є піт і кров — його і його предків. Цю землю він хоче залишити своїм дітям, внукам і правнукам. Якже можна припустити, щоби селянин **добровільно** міг погодитися на відібрання йому землі і на те, щоби ця земля потім стала власністю якогось невловимого „загалу“?

Так думають і відчувають міліони і міліони селян на цілій землі і тому ясно, що вони є найбільші, так мовити: природні вороги соціялізму та комунізму.

Отже як порадили собі соціялісти і комуністи? Вони насамперід оставили селянство на боці. Селянство живе роспорошене по міліонам осель, хуторів та хат, здалека від міських осель, звичайно зацікавлене тільки цим, що торкається безпосередньо його господарства або господарства його сусідів. Вже справи громадські менче цікавлять селянина, а щож доперва казати про справи загальні. І то чим селянство темніше, чим воно менче освідомлене, тим воно байдужніще до загальних, громадських справ.

На цій відокремлености селянства від міських осередків і збудована є ціла політика соціялістів і комуністів у відношенню до селянства. „Поки селянин рушиться зі своєї оселі, поки він почухає потилицю і надумається що робити — ми тимчасом вже давно зробимо те, що слід! Ми є передня сторожа (авангард) революції, а селянство має йти в нашому хвості!“ Ось справжня думка всіх інтернаціоналістів про селянство.

Знаючи, що явним виступом вони негайно відштовхнуть від себе все селянство, інтернаціоналісти беруться дуже хитро до діла. Вони ніколи не кажуть виразно і ясно: як має виглядати земельний устрій на селі, коли вже всюди буде заведений соціялізм і комунізм? Не кажуть вони, що земля має бути тоді власністю держави і що селянин, на команду з гори, має працювати на землі немов на панщині та що плоди землі — збіже, пашу, овочі і т. д. будуть селянинові забирати і тільки видавати йому все на карточки як з аптики. Чому не кажуть? Тому не кажуть, бо нарід таких „пророків“, котрі прийшлиб до нього голосити, що заберуть йому землю і заведуть панщину — просто буками прогнав би зі села.

Зате інтернаціоналісти хитро селянинові вічно кричать, що хочуть для нього землі без викупу. Але не кажуть, що не є важно, чи землю забереться за викупом чи без викупу (очевидно: краще її забрати без викупу ніж за викупом), тільки важне є: **як цю забрану землю селянин має уживати?** Чи вона має бути по відібранню власністю держави, а селянин, як це діється в большевицькій Росії й на Україні, має цю землю тільки на 6 чи 12 літ державити (арендувати)? Чи навпаки, як цього хочуть націоналісти, земля має бути віддана на вічну приватну власність селянина? Ось в цім головна суть справи, але інтернаціоналісти ніколи не хочуть її ясно поставити!

Що соціялісти і комуністи є найгірші вороги селянства, це найкраще видно по тім, яку вони політику ведуть у відношенню до селянства всюди там, де вони є при владі. В большевицькій Росії і на Україні вони обдирають селянина безжалісно: забирають йому збіже силою або за пекучі гроші. Зате за промислові товарі кажуть собі платити неймовірні ціни. Останніми часами дійшло до того, що селяне, аби позбутися большевицького здирства, попросту перестали сіяти і обробляти ґрунт. Кожен селянин сіє і обробляє лише стільки ґрунту, скільки треба йому самому і його родині на життя. „Пощо більше обсівати?“ кажуть селяне в большевицькій Росії і на Україні. — „І так прийдуть голодні міські зайди і все заберуть!“ В Західній Европі, в таких країнах як н. пр. Швайцарія або Данія, де селянство стоїть найвище, де селянин звичайно живе в чудовій мурованій хаті, має дома електрику, радіо, власне авто і т. д., або в Німеччині і Австрії — ніхто ніколи не чув, щоби селянин належав до соціялістичної чи комуністичної партії. Бо там кожен селянин на стільки освічений, що сам розуміє, чим це для нього пахне, колиб до влади прийшли соціялісти або комуністи.

А в нас? Чим пояснити факт, що в нас ріжні інтернаціоналістичні партії ще тільки приклонників мають в селянських масах? Без сумніву тим, що наше селянство ще мало освічене і освідомлене. А темному і неосвідомленому все можна, як дитині, всілякими блахманами замилити очі. І ми бачимо: Рівнобіжно з національним освідомленням і культурним підйомом селянства, безапеляційно тратять ґрунт під ногами всі інтернаціоналісти. В нас вони ще найбільше держаться по б. кацапських селах і по темних закутках північно-західних земель (Волині, Холмщини, Підляша і Полісся): отже цих землях і околицях, куди ще не зайшло світло національного освідомлення.

Д-р Павло Лисяк.

Українізація Православної Церкви в Польщі.

Православна церква, до якої належать наші брати, живучі на північно-західних землях (Волині, Холмщині, Підляшу і Поліссю), була за царських часів одним із великих засобів русифікації. Церковно-словянське богослуження правилося там на російський лад, а так само проповіди голосилися там і взагалі все урядування по парохіях відбувалося на російській мові. Всі священики були росіяне, завзяті вороги української мови і українського народу. Свідомих українців можна було порахувати на пальцях одної руки.

Такі самі відносини царили, очевидно, теж на північно-західних українських землях, котрі тепер припали Польщі. Тамошне священство і російські інтеліґенти далі вели свою русифікаторсько-обрусительну політику в православній церкві, яка тепер формально відлучилася від російської православної (т. зв. тихонівської) церкви і стала самостійна: автокефальна.

Ясна річ, що український нарід, котрий збудився до нового національного життя, не міг дозволити руссифікаторам—москалям надуживати церкви для московської політики і зачав боротьбу за українізацію православної церкви. Боротьба ця велася довший час дуже завзято і нарешті увінчалася поважним успіхом.

Дня 1. серпня 1928, видав Митрополит Діонисій, голова православної церкви в Польщі, архипастирську відозву, яка в цілости присвячена справі введення української мови до богослуження в православній церкві. В цій відозві читаємо:

„Одним з найдорожчих скарбів народу українського, як і кожного народу, є його

рідна мова. І як кожний инший нарід, нарід український повинен любити свою мову, вивчати її й удосконалювати, всемірно дбаючи про збільшення літератури, на своїй мові як оригінальної, так і перекладної, і всебічно тую мову збогачувати. Коли в певних випадках і опостеріґаємо ми в українській мові брак деяких термінів або їх неусталенність, то памятаймо, що це не повинно ні для кого бути приводом, щоб мову цю висміювати або зневажати. Навпаки належить кожному, хто любить свій нарід і кому дороге все рідне, прикладати всіх сил, щоб мову свою виробляти й знання свої в ній поповнювати, стежучи за працею наукових товариств і установ та окремих учених, які покликані про те дбати й для розвитку української мови працюють. Особливо прикро, а часом і навіть образливо чути від деяких людей українського ж таки походження, що українська мова — мова мужицька, хлопська. Погляд такий є фальшивим і повстає в наслідок того, що люде, які так судять, забувають, що літературна мова кожного народу пройшла через ті самі етапи розвитку, через які проходить і мова українська.

Особливо тепер коли ми бачимо, як в останні часи мова українська завоює собі все ширші права, охоплюючи всі галузі науки й життя, дивним би було й ненормальним, коли б її було занедбано в царині життя церковно-релігійного...

...На жаль, ми бачимо, що наше духовенство не все й не скрізь використовує один з наймогутніших засобів впливати словом живим на свою паству для піднесення її моральности й релігійности, занедбуючи свій обовязок проповідування Слова Божого. З особливим натиском підкреслюю, що о. о. настоятелі повинні на кожній відправі виступати з казаннями і навчати паству свою при кожній нагоді. Але проповідництво наше, про піднесення якого я завсігди буду дбати з неослабною енерґією тоді тільки досягне своєї мети, коли проповідники промовлятимуть до народу живою, зрозумілою для нього мовою...

...Так само і викладаючи дітям Закон Божий, о. о. законовчителі повинні провадити лекції в рідній мові учнів, а церковнословянські тексти перекладати дітям і домагатися від них розуміння й знання тих текстів і молитов також і в їх рідній українській мові...

...Всечесне духовенство Волинської єпархії повинно знати, що постанов Св. Синоду від 16. VII. 1922 р. і 3. IX. 1924, котрими унормовано справу вживання української мови в богослуженні й життю церковному взагалі, Вища Церковна Влада ніколи не переглядала на ново і не скасовувала. Непорозумінням є думати, що ухвали Волинського Єпархіяльного Зїзду 1927 р. мають більше, ніж постанови Св. Синоду, значіння і ніби-то волинські ухвали скасовують ухвали Св. Синоду: *„Без всякаго прекословія меншее отъ большаго благословляется“* (Євр. 7. 7), а не навпаки. Через те скрізь, де згідно умовами місцевого життя і на бажання парафіян, Служба Божа має відправлятися по українськи, о. о. настоятелі повинні піти на зустріч бажанню своїх парафіян;

...Кожний священик повинен памятати, що ні канонічних, ні догматичних перешкод до відправлювання Служб Божих в *українській мові*, як і в кожній иншій, Православна Церква не має. Одночасно зазначаю, що Богослужбові тексти, якими вільно послуговатися, повинні мати благословення Вищої Церковної Влади, і тільки ті з них, на яких це зазначено, дозволяю до вжитку...

...Вища Церковна Влада не знає синів і пасербів: всі вірні—її рідні діти, однаково близькі їй серцю. Хто заперечує цьому, той сіє неправду і ширить заколот на радість ворогів Православія...

Кінчиться відозва ось якими словами:

„Молімся ж і вірмо, що Господь Бог благословить працю нашу на славу його Імя Святого, на користь Святої Церкви Христової і для спасіння нашого—її вірних дітей; бо Христос сказав: „Шедше убо научите вся языки“ (Матв. 28. 19), а Дух Святий, котрого Він послав від Отця учечикам своїм в день Пятидесятниці, „сѣде“ (в вигляді язиків вогнених) *на единымъ коегождо ихъ... и начаша глаголати иными языки..*, *і чудяхуся (всі люде), глаголюще друг ко другу...како мы слышим кійждо свой язык наш, в немже родихомся... слышим глаголящих их* (апостолів) *нашими языки величія Божія* (Діян. 2, 3-11) Амінь“.

Ширіть „Свободу“!

Скрутне господарське положення в Польщі.

Теперішний санаційний уряд все дуже чванився, що за його влади Польща з краю нуждарів й жебраків перемінилася трохи не в країну багачів, а на кожен випадок: в країну молоком і медом опливаючу. Підчас виборів всі міністри їздили по Польщі з відчитами, в яких цифрами і датами доказували, який-то рай нас всіх жде, коли підемо за „одинкою“ і на неї віддамо наші голоси. По селах були порозвішувані ріжні афіші і плякати, на яких були порозмальовувані образки, що представляли зріст багацтва в Польщі від хвилі травневого перевороту.

Що правда — сама дійсність не була така рожева, як представляли панове „санатори“. Нужда, непоносильні податки, безробіття і дорожнеча доскулювали всім добре. Але чи хто на такі „дрібниці“ звертав увагу підчас виборчого похмілля? Аби тільки перепачкувати своїх послів до сойму! Потім — поминай чим знали!

Отже ми бачимо, що тепер, коли вже все вспокоїлося і вернуло до буденного русла, міни всіх „санаторів“ дуже „порідшали“ і панове „одинковці“ вже співають не з тієї. Навпаки, всі признають, що положення погане, дуже погане...

Насамперід важкою журбою навіває всіх **недобір зовнішної торговлі Польщі,** котрий за останний рік зріс до страшної суми 1 міліярда 200 міліонів зл. Значить: Польща купила і ввезла в останнім році із заграниці товарів на суму 1 міліярд 200 міліонів більше, ніж вивезла і продала власних товарів. Як і чим покрити цей недобір?

Також зменшився в останньому півроці **запас золота** в Банку Польськім округло о 120 міліонів зл. — так, що тепер покриття находячихся в обігу банкнотів, вже не виносить вимаганих 75% тільки виносить трохи більше чим 50% вартости. Ясно тому, що, коли так буде йти далі і золото буде далі відпливати, то готова виникнути небезпека нового захитання валюти. А відплив золота і недобір зовнішної торговлі є тісно від себе залежні. Власне ці гроші — золото пішло за кордон, аби бодай трохи залатати діру, котру вибив в торговельному білянсі Польщі згаданий недобір.

Дальшим доказом скрутного господарського положення Польщі є **факт надзвичайно високої приватної відсоткової стопи.** Вона виносить від 18—36%, хоча офіціяльно відсоткова стопа виносить тільки 8 і 12%. Але по 8 і 12% ніде позички не можна дістати. Зате позичка на 36% мусить кожного підприємця довести до банкроцтва. Бо скільки він мусить заробити, аби і самому мати якийсь зиск і ще заплатити вірителеви такий високий процент від позиченого гроша?

Один тільки буджет стоїть добре. Але чому стоїть? Тому, бо податкова шруба витискає з кожного все, що тільки можна витиснути. А такий стан хіба неможна назвати здоровим.

Віддиху знівідки держава не має. З Німеччиною і Совітською Росією та Україною Польща далі в стані господарської війни. А це найблищі сусіди Польщі. І так все товчеться на місці, в нужді і горю, без справжньої надії на краще завтра.

Основуймо обласні культурні товариства.

Бойківщина дає почин.

Зі Самбора пишуть: Після поборення багатьох перепон відбулися дня 16. червня ц. р. перші загальні збори Товариства „Бойківщина“. Ціллю цього товариства є між иншими: піддвигнення культури, пізнавання побуту, природи і світогляду бойківського племени, зберігання старинностей через удержування музею і архіву. Бажаючи будувати новітне життя і новітню культуру на давній традиції, товариство буде видавати неперіодично „Літописний Листок Бойківщини“ з ілюстраціями, вести та по силам фондів доповняти „Альбом“ особливо для Бойківщини заслужених громадян.

На загальних зборах порішено дати почин до висипання **„Могили-Кургану Івана Франка над Дністром“,** а то між Нагуєвичами і Дністром.

Розподіл праці обнимає референтів, а саме: природи, археольоґії, історії, літератури, мови, етнографії, етнольоґії, соціольоґії, статистики, демонольоґії, ворожбицтва, звичаєвого права, народньої медицини (прим. збирання і використання лічничого зільництва, економіки, мистецтва, архітектури.

До музею-архіву призбирано з пів тисячі предметів. Є вже в нім кости мамута з трьох повітів Бойківщини: турчанського, самбірського і рудецького, кремінні сокири, диби (залізні кайдани на руки і ноги), роги лося, церковні ризи, плащениці, патериці, кадильниці, старі книги, шематизм (з 1836 р.), відозви Гол. Руської Ради з 1849 р., Універзали Центр. Ради, виборчі відозви, значну кількість старих грошей: мідяних, срібних і паперових, писанок, часописів, деревляний віз, плуг, стару збрую, мінерали, птахи, зілля і т. д., електричний дзвін Т. Старуха з часів обструкції в авст. парляменті, спомини про Франка, Качковського і т. д. Ці предмети одержало Т-во від ріжних жертводавців.

Зібрані матеріяли це лише початок, бо величезні скарби є порозкидувані між народом.

Пожадані є спомини і всякого роду матеріяли, що торкаються визвольної боротьби українського народу, а в першій мірі УГА і участи в ній Бойків.

Старшина товариства звертається до цілого українського громадянства, а в першу чергу до Бойків і Бойкинь з закликом: памятайте при кождій нагоді про Т-во Бойківщину а призбирані предмети присилайте під адресою: Т-во Бойківщина в Самборі до рук адв. д-ра В. Гуркевича та вступайте в члени Т-ва. Вписове виносить 1 зол., а річна вкладка 12 зол. (для місцевих може бути обнижена на 6 зол.).

Велике свято Гуцульщини.

Відслонення відновленого памятника Тараса Шевченка в Косові.

Перед війною Гуцульщина вшанувала память Кобзаря України в цей спосіб, що поставила йому памятник у Старім Косові. Відкриття памятника відбулося саме перед вибухом світової війни (19. липня 1914 р) і на тому святі зібралися були непроглядні маси народу. Та в 1921 р. рука сусідського жовніра ушкодила бюст поета і щойно в цім році комітет, зложений з делеґатів усіх українських установ у Косові і дооколичних читалень, занявся відновою памятника й уставленням погруддя поета, яке виконав артист-різьбар Андрій Коверко.

Саме свято відслонення памятника відбулося дня 5. серпня 1928 року при великому здвизі населення Косівщини. Свято розпочалось Богослуженням в церкві на Москалівці, яке відслужили декан о. д-р Лев Скобельський при участи о. ректора Паньківського й о. Олексія Волянського. Тимчасом надходили делеґації з ріжних сіл, які уставлялися до походу. Похід упорядкували пп. Стефан Григорців і Михайло Березовський. В поході йшли поодиноко установи, а перед кожним відділом делеґат даної установи ніс вінець. На чолі походу йшла музика читальні „Просвіти“ ім. Павлика з Косова з прапором. Похід перейшов вулицями Косова попри суд під памятник Шевченка у Старім Косові.

Під памятником зібрались великі маси населення Косівщини. Свято відслонення отворив голова Комітету д-р Петро Рондяк промовою, а потім відслонив памятник. Памятник був прислонений національним прапором, а по відслоненню памятника національний прапор піднявся в гору і замаяв над памятником. З грудей кільканацьтисячної маси народу роздався трикратний оклик: „Слава!“ Потім виголосив промову посол станиславівського округа й Косівщини Дмитро Паліїв. По промові пос. Паліїва відпоручники поодиноких установ виголошували привіти і складали вінці.

Загально свято відбулось незвичайно величаво й у взірцевім порядку.

По закінченню свята під памятником зібрані зачали співати „Не пора“, та тут зачав урядувати присутній на святі делеґат старосва, забороняючи співати цю пісню. А коли присутні не послухали його заказу і співали дальше, візвав поліцію, яка зачала людей розганяти. І було би прийшло до нещастя, якби не присутні на святі посли Луцький і Паліїв. Вони, щоб запобігти нещастю й проливові крови, отворили негайно справоздавче посольське віче, яке протяглось до год. 3 і пів попол. і в цей спосіб свято добігло в поважнім настрою до кінця.

Фестин випав рівнож величаво і стягнув багато людей.

Вечером кооперативний театр під дирекцією Осипа Стадника дав виставу опери „Катерина“, попереджену відповідною промовою п. Дорошенківної.

Таким чином дня 5. серпня ц. р. Косівщина пережила один з найгарніших своїх днів і гідно вшанувала память Кобзаря України. **Учасник.**

По шкільному плєбісциті.

Шкільні містерії в Рогатинщині.

В другій половині липня ц. р. одержали деякі села рогатинського повіту рішення Львівської Шкільної Кураторії у справі декларацій, внесених українськими громадянами з домаганням ввести українську викладову мову в місцевих народніх школах. В тих селах населення є майже виключно українське і здавалосьби, що рішення Кураторії буде прихильне і що з початком шкільного року наука в народніх школах тих сіл відбувитиметься в українській мові. Однак рішення Краєвої Шкільної влади показалися у всіх випадках відмовними, так що навчання в тих школах останеться і на далі польським, або як поляки кажуть, утраквістичним.

Практика львівської Кураторії давно знана і завжди однакова. Однак та безцеремонність, з якою вона тепер поступає є справді подиву-гідна. В селах як Чесники, Потік, Підмихайлівці, Свистільники, Бабухів, Демянів, Помуняти, Конюшки, Дібринів, у яких всі докупи є до 30 дітей латинськог обряду, а до 1000 українських, яких всі родичі внесли деклярації за українською викладовою мовою, затвердила шкільна Кураторія утраквістичні школи, опираючися на тім, що в кожнім з тих сіл знайшлося по 20 деклярацій за польською мовою навчання.

Але не тільки ця містична скількість польських деклярацій є причиною утраквізації українських шкіл. У селах, в яких не вплинула ні одна деклярація з домаганням польської мови, а навпаки вплинула потрібна скількість деклярацій за українською мовою, Кураторія радить собі інакше. Вона просто уневажнює відповідну скількість українських деклярацій (!) і тоді рішення на введення польської мови звучить так, що в даній школі нема 40 дітей, яких родичі бажають вчити свої діти по українськи. І так: у селі Залипе із 35 українських деклярацій за 41 дитину Кураторія зовсім безпідставно уневажнила 6 деклярацій, а залишила вижними тільки невистарчаючих 35. Польських деклярацій не було ані одної. Так само в селі Виспа вичеркнула Кураторія 15 українських деклярацій на всіх 40 за 54 дітей і таким чином також зробила це число невистарчаючим для введення української мови навчання.

Та й це ще не все. Бож є ще перепис населення з 1921 р., в якому українці не брали участи, а на якій у своїх рішеннях можна покликатися. І так: у селі Ганівцях і Желиборах, в яких нема ні одного латинника крім дідича в Желиборах і де не внесено потрібної скількости польських докларацій, а тільки виключно українські, затвердила Кураторія утраквістичну школу тому, що на підставі перепису населення з 1921 р. у тих громадах нема навіть 25 проц. українського населення.

Покривджені села внесли рекурси проти тих крайно безправних рішень Кураторії. Про досить цікаві речі довідалася громада Підмихайлівці, яка вислала свою делегацію до Кураторії, щоби справлити і провірити підозрілі польські деклярації. Тій делеґації відчитав представник Кураторії підписи на деклярціях за польською мовою. І показалося, що були це імена поляків, які колись перед кільканадесяти літами жили в Підмихайлівцях і або вже давно повмирали, або ніхто не памятає, куди зі села вибралися. Ані одного підпису на тих деклярціях не було від чоловіка замешкалого в Михайлівцях, тільки одна деклярація за невідому скількість дітей була підписана правдивим підписом польського священика, який вимагав уведення польської мови навчання... для кого? Та невже для.. дітей?

Очевидно, що і підписи на польських декляраціях сіл мусіли бути сфінґовані. Такі то містерії діються на тлі шкільного плебісциту розуміється не тільки у Рогатині. На таких підписах основуються і всі інші рішення шкільної Кураторії і в такий спосіб „законно“ переводиться утраквізацію українських шкіл.

Справоздавчі віча.

ПОКУТТЯ.

Місяць липень замітний оживленням орґанізаційного руху в **Косівщині, Коломийщині та Печеніжинщині.** З рамени Українського Національно-Демократичного Обєднання відбув посол **Паліїв** ряд віч та довірочних нарад. І так: 7-го липня, після жіночого віча устроєного заходом Союза Українок, відбулося під голим небом справоздавче віче в **Косові.** Присутніх було до 800 громадян з цілої Гуцульщини, бо це був храмовий день.— 8-го липня відбулося під голим небом віче в **Березові вижнім** (пов. Печеніжин), присутніх до 700 осіб з усіх дооколичних сіл. — 12-го липня окружне віче під голим небом в **Гвіздци,** присутніх до 800 осіб з цілого гвоздецького судового повіту. — 13-го липня відбулося в **Коломиї** засідання Пов. Комітету УНДО і мужів довіря з багатьох сіл Коломийщини та Печеніжинщини, на якім вирішено приступити до послідовної орґанізації національного життя в цих повітах. — 14-го липня в 8. год. вечером відбулося під голим небом віче в **Дятьківцях** (Коломийщина), на якім не зважаючи на будний день, явилося до 500 осіб з Дятьковець і Шепарівців. — 15-го липня в полудне відбулося під голим небом віче в **Шешорах** (Косівщина), присутніх до 250 осіб. Пополудні відбулася довірочна нарада в присутности 130 членів Нац. Обєднання, на якій вибрано управу місцевого гуртка. — 17-го липня в 9-ій год. вечора відбулося віче в **Товмачику** (Коломийщина), присутніх до 800 осіб. — 18-го липня в 8-ій год. вечора відбулося під голим небом віче в **Іванівцях** (Коломийщина), присутніх до 400 осіб з Івановець і Саджавки. — 19-го липня вечером відбулося під голим небом віче в **Кіданчу** (Коломийщина), присутніх до 500 осіб з Кіданча і Сапова. — 22-го липня в полудне відбулося під голим небом віче в **Пилипах** (Коломийщина), присутніх до 600 осіб з усіх дооколичних сіл. — Того самого дня вечером відбулося віче в **Ковалівці** (Коломийщина), присутніх до 300 осіб. — 29-го липня в полудне відбулося під голим небом віче в **Ключеві Великім** (Печеніжинщина), присутніх до 800 осіб. — Того самого дня о год. 4-ій пополуд. відбулося окружне віче в **Печеніжині** в присутности до 800 осіб, а вечером **довірочна нарада** місцевого гуртка **УНДО.** Усі віча пройшли з повним успіхом. Присутні одобрювали політику клюбу та численно вступали в орґанізовані ряди Національного Обєднання. До немилого інциденту дійшло тільки в Шешорах. Тамошні радикали довідавшися, що посол Паліїв устроює віче і собі заповіли віче на цю саму годину і на цій самій площі. На віче зїхала повітова управа радикальної партії в особах нині вже сумно-звісного Гулейчука та Лелета. З ними приїхала рівнож п. Блажкевичева, що перебувала в Косівщині на феріях. Радикали обсадили приготоване для посла Паліїва місце і розпочали віче. Посол Паліїв, не бажаючи роздвоєння, запропонував предсідникові радикального віча, щоби радикали скінчили своє віче о год. 2.30 (від 1-ої), а тоді він зі своїм вічем почекає. На те предсідник радикального віча не згодився і тому посол Паліїв відкрив у віддалі яких 100 метрів своє віче. Тоді радикальні промовці почали атакувати в своїх промовах УНДО і посла Паліїва за те, що він... розбиває радикальне віче. Це викликало негодування серед частини слухачів і радикали чимскорше, навіть без відспівання національного гимну, віче закінчили та всі пішли на віче посла Паліїва. А до чого доводить радикальна тактика вказує така подія: Коли на закінчення віча посол Паліїв кинув оклик „Україні слава“, а слухачі цей оклик підхопили, часть збаламучених радикалів крикнула: „ганьба, ганьба Україні!...“ Тоді загал наглядно переконався до чого доводить невідповідальна демаґоґія і плекання ненависти таки до свого рідного. Пораб вже радикалам застановитися над своєю тактикою, оглядаючи такі „плоди“ своєї праці.

БЕРЕЖАНЩИНА.

Дня 12. серпня ц. р. відбулося на площі перед кооперативою у **Вербові** посольське справоздавче віче посла Володимира Целевича. Посол Целевич здав звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації і виказав у своїй промові присутнім, що праця українських послів може бути лиш тоді успішною, коли за українськими послами стане зорґанізованою лавою загал українського громадянства. Не посли, а політично зорґанізований український нарід заставить польський сойм рахуватися з нами і сповняти наші домагання. Дальше обговорив посол Целевич значіння політичної орґанізації та **візвав присутніх вступати в ряди Українського Національно-Демократичного Обєднання.** Після промови посла Целевича промовляв гром. Гринь Скасків з Божикова, який зясував міжпартійні відносини серед українського народу і вказав на шкідливі висліди тої кирині, яку завела підчас виборів „партія праці“ і тепер дальше продовжує. Після ряду запитів та інтерпеляцій віче одноголосно ухвалило довіря Українській Парляментарній Репрезентації, як рівнож резолюцію, взиваючу посла Західного не ходити одинцем, а пристати вже раз до когось та почати виповнювати свої правдиві посольські обовязки, замість дальше обкидувати клеветами людей не з його партії. Віче закінчено національним гимном.

БОРЩІВЩИНА.

Дня 16. липня ц. р. відбулося при участи понад 1000 громадян посольське справоздавче віче в **Борщеві,** на яке прибули: сенатор д-р Бараник і посли д-р Степан Баран, д-р Заваликут, о. пралат Куницький, А. Кунько і М. Струтинський. Віче відкрив голова повітового комітету о. Казновський, секретарював Петро Ґораль. Перший виголосив реферат про політичне положення сен. Бараник, опісля посол д-р Баран здав звіт з діяльности Українського Парляментарного Клюбу, посол Кунько зреферував справи податкові, а посол Заваликут справи шкільні. На ріжні запити та інтерпеляції вічевиків відповідали посол о. Куницький і посол Заваликут. Віче закінчив промовою посол Струтинський і голова повітового комітету о. Казновський. Присутні ухвалили одноголосно горячу подяку послам і сенаторам УНДО за оборону прав українського народу, а зокрема за оборону українського селянства і висказали повне довіря та одобрили тактику Українського Парляментарного Клюбу.

БРІДЩИНА.

Дня 8. липня ц. р. відбулося велике повітове віче в **Бродах.** Присутніх було коло 3000 людей. Проводив вічем посол Вислоцький, реферували сенатор Горбачевський і сен. Кузьмин та посли о. д-р Пелліх і Вислоцький. В дискусії забирало голос багато селян. Пробували говорити також два сельроби, один з правиці, а другий з лівиці, однак, коли згадали про большевицький рай, вічевики перервали їм окликами „ганьба!“ і не дали докінчити. Ухвалено повне довіря Українському Парляментарному Клюбові і напятновано всіх тих українських послів, які не вступили до Українського Клюбу. Віче в Бродах вказує, що Брідщина стала на чистім національнім ґрунті і що сельробам та кацапам нема що тут робити. — Дня 12. серпня ц. р. відбулося велике народнє свято посвячення могили і дубового хреста в честь поляглих героїв за волю України в селі **Висоцьким.** В святі взяло участь до 1000 селян з Висоцька і дооколичних сіл, чотирох священиків і пос. Вислоцький. Поліція, яка прибула в силі 3-ох поліцаїв і одного аґента з Бродів, старалася не допустити до посвячення і розігнати присутніх, заявляючи, що старосто буцімто посвячення заборонило. Посол Вислоцький і священики запротестували з місця проти вмішування поліції до релігійних обрядів, а сильна постава народу відібрала поліціянтам охоту до дальшого перешкоджування святові. Після святочної панахиди, яку відправило 4-ох священиків, місцева орхестра читальні „Просвіти“ відіграла похоронні пісні, а з уст тисячної маси народу понеслося могуче „Вічная память“ героям українського народу. Гарну горячу промову виголосив о. Фенчинський, а відтак пос. Вислоцький. З неодних очей покотилися тоді сльози на згадку героїв з 1918 і 1919 р. На закінчення свята відбувся перед памятковим хрестом почесний хід Луговиків. — Пополудні того самого дня відбувся в **Висоцьку** фестин на будову „Народнього Дому“ в Бродах, а вечером посольське справоздавче віче посла Вислоцького. На вічу ухвалено одноголосно резолюцію з довірям для УНДО і його послів. Слід згадати, що село Висоцько стає після виборів в ряди свідоміщих сіл Брідщини і то завдяки кількох селян, які завзято працюють над піднесенням свойого села. На жаль, не видно поміж тими працівниками місцевого священика.

ЛЮБАЧІВЩИНА І СОКАЛЬЩИНА.

Дня 1. липня ц. р. відбулося велике справоздавче віче в **Любачеві,** на яке прибули голова Українського Парляментарного Клюбу д-р Дмитро Левицький, сенаторка Кисілевська та посол Кохан. Віче під голим небом при великім здвизі народу відкрив голова повітового комітету д-р Ардан. Перший промовляв пос. Володимир Кохан, який зясував положення українського народу на всіх його землях, а зокрема під Польщею, виказуючи екстермінаційну політику всіх наїздників у відношенню до українців. Голова Українського Клюбу Парляментарного Клюбу д-р Дмитро Левицький в своїй промові порушив всі найважніщі завдання Українського Парляментарного Клюбу та здав звіт з його дотеперішньої діяльности. Сенаторка Кисілевська вказала на завдання українського жіноцтва в цій тяжкій хвилі боротьби українського народу на смерть і життя. Після вислухання рефератів, присутні одноголосно ухвалили повне довіря для діяльности УНДО і його послів і внесли до присутніх послів цілий ряд жалоб та інтерпеляцій, на які відповідав посол Кохан. Віче, яке перейшло в святочному бадьорому настрою, закінчилося відспіванням національного гимну і гимну „Не пора“. — Дня 5. липня ц. р. відбулося посольське справоздавче віче в **Угринові.** Реферував посол Володимир Кохан. — Дня 12. липня ц. р. відбулося велике справоздавче віче при участи коло 2000 народу в **Сокалі.** Промовляли: сенатор Михайло Галущинський, сенаторка Кисілевська і пос. Володимир Кохан. — Дня 14. липня ц. р. відбулося посольське справоздавче віче в **Хороброві,** а дня 15. липня в **Себечові.** На обох вічах промовляв посол Володимир Кохан. — Дня 17. липня ц. р. відбулося при великім здвизі народу посольське справоздавче віче в **Чесанові.** Віче відкрив голова місцевої орґанізанізації д-р Мудрецький, звіт з діяльности Українського Парляментарного Клюбу здав посол Володимир Кохан. Промовець обговорив також плян політичної орґанізації повіту та вказав на обовязок кожнього громадянина брати під цю пору участь в політичному життю народу. Внесено цілий ряд інтерпеляцій та запитів до посла. Після віча відбулося засідання місцевого Повітового Народнього Комітету УНДО, на якому принято і обговорено плян політичної орґанізації УНДО. Дальше відбув посол Кохан справоздавчі віча дня 18. липня в **Олешицях,** дня 19. липня довірочну нараду в **Улицьку,** пов. Рава Руська, дня 22. липня посольське справоздавче віче в **Опільську,** пов. Сокаль, дня 5. липня велике справоздавче віче в **Потеличу,** пов. Рава Руська. На всіх вічах присутні вічевики висловлювали одноголосно повне довіря до проводу партії УНДО і признання для діяльности і тактики Українського Парляментарного Клюбу.

ДОЛИНЩИНА.

Дня 29. липня ц. р. відбулося в містечку **Перегінську** посольське справоздавче віче послів УНДО д-ра Блажкевича і А. Максимовича. На вічу явилися громадно мешканці Перегінська та дооколичних сіл. Між присутними були теж священики: о. декан Патрило, о. Дичковський, о. Левицький, о. Шапковський, о. Клиновський і о. Зарицький. Не бракло на вічу, очевидно, і комісаря з долинського староства та місцевого коменданта поліції. Віче відкрив о. декан Патрило. Звіт з діяльности Українського Парляментарного Клюбу здав посол д-р Блажкевич. При пояснюванню змісту державно-правної декларації став промовцеві перебивати комісар. Тоді пос д-р Блажкевич відчитав дотичні місця з соймового стеноґраму по польськи. Опісля зясував посол д-р Блажкевич польський буджет, що носить знамя військового і поліційного буджету, амнестійний закон, в якім годі шукати духа вирозуміння для політичних „проступників“ з поміж українців, справу шкільництва та земельної реформи, а вкінці торкнувся заповідженої урядом зміни конституції. Після д-ра Блажкевича промовляв пос. Максимович, вказуючи на велику шкоду, яку поніс український народ, що живе під Польщею, ізза цього, що не всі українські посли обєднались до спільної праці в соймі для добра українського народу. „Вигідне“ положення необєднаних послів є на ділі зрадою інтересів українського народу, бо посли з поза Українського Клюбу не можуть як слід працювати в соймі та боронити прав народу в соймових комісіях. Їх партійні клюби, не маючи вимаганого числа членів, не здобули жадного місця в комісіях. Опісля всі учасники віча на внесення предсідника приняли без спротиву звіт з діяльности У. С. К., висловлюючи йому і присутним послам довіря та подяку за понесені труди. Учасники просили як найчастіще навідуватися в ці гірські, забуті сторони. При кінці віча присутні подавали на руки посла Максимовича свої жалоби і прохання.

НАДВІРНЯНЩИНА.

День 12. серпня ц. р. став для **Гаврилівки** і околишніх сіл памятним, бо в тому дні відбулося посольське справоздавче віче, великі лугові вправи і фестин. На віче прибув пос. д-р Степан Біляк в товаристві голови повіт. орґанізації УНДО в Надвірній адв. д-ра Миколи Николайчука. В селі Парищі, перед селом Гаврилівкою, привитала народнього вибранця і голову повітової орґанізації сотня луговиків на конях з сіл: Парище і Гаврилівка з українським національним прапором. В самій Гаврилівці уладжено біля церкви дуже гарну привитальну браму, на якій видно напис: „Боріться — поборете“. При брамі привитано надїзджаючих хлібом і сіллю. Віче відкрив місцевий парох о. Антін Сірецький, представляючи громадянам посла Біляка, який свою промову зачав від виборчих надужить і від гідної постави українського народу в часі виборів. Дальше представив бесідник провідні лінії української політики, зясовані в польськім соймі, зараз-же на початку соймової сесії і на засіданню дня 30. мая 1928 р. Опісля пос. д-р Біляк [illegible] малював відносини у шкільній ділян[illegible] виказуючи повне нищення українсь[illegible] шкільництва владою та нашу бор[illegible] проти цих зазіхань. Далі говори[illegible] д-р Біляк про парцеляцію двірсь[illegible] шарів між мазурів-кольоністів [illegible] кових польських осадників, хоча, [illegible] домо, український народ терпить [illegible] єзний голод землі, бо українські с[illegible] же здавна перелюднені. Вкінці згадав пос. Біляк і про політичну адміністрацію від якої чимало доводиться терпіти українському народови, про вибори до гром. рад і на війтів, про нехтування української мови, про переношування українських урядовців на мазури і прч. Чисельно зібрані селяне і селянки з увагою вислухали посольського справоздавчого віча. Опісля учасники ставили запити. Селянин Дмитро Василишин предложив резолюцію, висловлюючу повне довіря Укр. Сойм. Клюбові і візвав Клюб до витревання на обраному становищі. Цю резолюцію віче приняло однодушно. Віче відбулося в піднесенім настрою і скінчилося відспіванням національного гимну. Пополудні відбулися великі лугові вправи під проводом канд. адв. д-ра Романа Борисевича, в яких взяли участь Луги сіл: Гаврилівка Парища і Велесниця. Звіт головному кошовому „Лугів“ адв. д-рі Миколі Николайчукові склав д-р Роман Борисевич. На початок пішли вправи Луговиків: ручні і топірцями при співах, опісля теж при співах ручні вправи Луговичок. — По вправах відбувся фестин і народня забава. На забаві луговики ставили вежі.

ЗОЛОЧІВЩИНА.

В неділю дня 5. серпня ц. р. відбулося посольське справоздавче віче в **Кутах** в салі „Народнього Дому“. Велика саля була виповнена вічевиками по береги Звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації здав пос. В. Целевич, який представив також положення українського народу під Польщею і потребу сильної політичної орґанізації. В дискусії забрали голос кільканацять громадян. Найбільшою болячкою громад Кути і Цішки є несправедливий вимір маєткового податку. Податковий інспекторат в Золочеві не приймає і не узглядняє ніяких жалоб ні рекурсів, а безоглядно переводить екзекуції і фантовання. Посол Целевич вичерпуючо відповів на всі запити і жалоби, а зокрема приобіцяв інтервеніювати в справі податків в скарбовій палаті і міністерстві скарбу. Віче покінчилося одноголосним ухваленням довіря Українському Посольському Клюбові і відспіванням національного гимну.

Як гноїти овочеві дерева і кущі?

Коли овочеві дерева і кущі мають родити, вони потребують поживи так само, як збіже. А проте про корму для деревини в нас селяне майже цілком не дбають. Звідси і наслідок, що деревина по наших селянських садах звичайно кошлява ростом і бідна на овочі. Вона не дістає жадної страви, мізерує і бідить. Правда, дехто справляє деревину в саді: обриє пень на пів чи метер і положить обірнику. Але чи можна справді надіятися, аби така страва діставалася до корінів, котрі сягають ширше, ніж корона деревини? Досвід і наука виказали, що найкраще є гноїти деревину гноївкою і то двічі до року: перший раз в осені, а другий раз, як сад відцвив. Гноївку треба розрідити водою (два ведра води на одно ведро гноївки) та досипати до неї трохи томасини і худобячого навозу. Поливати нею треба круг попід край корони, неблизько пня. Можна також гноїти овочеві дерева і кущі самими помічними погноями. На одно середнє-велике дерево потрібно біля $1^1/_2$ кґ. азотняку, 1 кґ томасини або суперфосфату та 1 кґ. 40% потасової соли або 3 кґ. каініту. Крім цього що два-три роки треба розсипати попід дерева трохи вапна (2—3 кґ. на одно дерево). Дерева, що буйно ростуть але мало родять,—треба побільше гноїти томасиною, каінітом та вапном. Знов дерева, що родять обильно, але не ростуть, треба підливати гноївкою або азотовими погноями. Хто має садок величиною від пів до трьох морґів, повинен гноїти його ось як: Обірнику дається 10 до 15 фір на морґ. Зі штучних погноїв: 200 кґ. суперфосфату, 150 кґ. 40%-соли потасової і 150 кґ. салітри на морґ. Де дерева ростуть ще сильно, але мало родять, скількість салітри можна зменшити до половини. Слід знати, що овочеві дерева навозяться на весну і в першій половині літа, а також і в осені. В більших промислових і двірських садах гноять садівники овочеві дерева і кущі зеленими погноями. А саме: між рядами деревини сіють лубінь, вику, а на буйніщих землях білу гірчицю, зимовий ріпак. Ці рослини своїми корінями діравлять землю, через що вона довкруги коріння стає наче ґубчаста і дає приступ воздухови. Знов зелена маса прикопана або приорана, додає землі страву й збільшує пухкість землі. Ці проби ведено в багатьох місцях й продовж кількох літ та всюди виявилося, що зелені погної це найдешевіщий, найпевніщий й найкращий засіб для погною під овочеві дерева.

Господарі тому мусять добре собі вбити в тямку науку: Хочете мати пожи-

ток з ваших садків — гнійте їх як слід. Інакше, як ви хочете, а би вони родили? Адже земля під деревами зуживається, особливо в цій верстві, де розгалужується коріння. З хвилею, коли нема вже свіжої поживної почви, дерева перестають рости й розуміється, не видають плодів. По наших селах нераз можна бачити старі, занедбані сади, які 8—10 літ не родять, ба навіть не цвитуть. Вишні в таких садах цвитуть рік-річно, але не родять. Коли, одначе, деревину знавозиться,вона вже в цім самім році покривається квітовими пупянками й на другий рік обильно родить.

Михайло Бардеґа.

В справі

учителів-українців на північно-західних українських землях.

Загально відомо, що шкільна влада позвільнювала на північно-західних українських землях учителів-українців і заступила їх учителями польської народности. Деяким учителям з тих земель надано посади в корінній Польщі. В школах на Волині, Полісю, Холмщині і Підляшу вчать майже виключно учителі-поляки і москалі. Українській Парляментарній Репрезентації потрібні точні статистичні дані в тій справі, а саме: 1) імена і прізвища, точна адреса, студії, польські курси, час і причини звільнення зі служби учителів-українців і чи побирають яке заосмотрення; 2) імена і призвища, точні адреси учителів-українців з північно-українських земель, перенесених в корінну Польщу; 3) імена і прізвища і кваліфікації учителів-поляків і москалів, які вчителюють в українських громадах, зокрема чи вони володіють українською мовою в слові і письмі і як вони відносяться до українського населення. Ці матеріяли нам конечно потрібні в боротьбі за українську школу і за українського учителя в ній. Тому прохаємо українців-учителів, членів громадських рад, українських громадянських робітників і всіх людей доброї волі надсилати негайно потрібні матеріяли на адресу: Український Соймовий Клюб, Варшава, Сойм.

Що чувати у світі?

Промова марш. Пілсудського у Вильні. В мин. неділю дня 12. серпня 1928 р. відбувся у Вильні давно заповіджений зізд польських леґіоністів, на якім марш. Пілсудський виголосив давно заповіджену „важну" промову. На зізд прибуло до 8 тисяч леґіоністів, багато міністрів і інчих високих урядовців та, вкінці, багато чужинних ґазетних дописувачів. Всі чекали, що марш. Пілсудський скаже щось важне про відношення Польщі до Литви або про зміну конституції. Були голоси„ що марш. Пілсудський поставить Литві, яка, як відомо, не хоче признати приналежности міста Вильна до Польщі і навіть це Вильно (хоч воно лежить на польській области) проголосила своєю, литовською столицею — отже були голоси, що марш. Пілсудський поставить Литві останнє домагання: війна або мир? Так, що ми малиб свіжу війну, якби Литва не покорилася Польщі. Були також голоси, що марш. Пілсудський проголосить зміну польської конституції, ограничить управнення сойму, скріпить владу президента держави і т. д. Одначе жадне з пророцтв не здійснилося. Марш. Пілсудський розказував про свої молоді літа, про війну, про леґіоністів, про те, як він страшно любить місто Вильно, в якім ходив до школи і т. д. — але про політику не сказав ні слова. Тому всі дуже втішені, бо нема чого боятися безпосередньої небезпеки вибуху війни. Марш. Пілсудський поїхав на відпочинок до Румунії. Але є знавці, котрі кажуть, що небезпека тільки відволіклася, але не пропала. Марш. Пілсудський, мовляв, тому нічого не казав, бо тепер ще не відповідна пора...

Совітський Союз і Америка. Теперішний американський міністер (секретар) для закорд. справ називається Келльоґ. На весну цього року він від імени Америки віднісся до всіх держав Европи з предложенням, щоби всі держави в святочному документі (пакті) підписалися, що ніколи не зачнуть війни, поки перше справи не віддадуть мировому судови на полагоду і взагалі осуджують війну як засіб полагоджування непорозумінь між державами. Як бачимо, дуже гарне предложення зробив американський міністер, біда тільки, що ніхто не дуже вірить, аби воно колись було справді переведене в життя. Бо інакше: чому і Америка і всі інчі держави так зброяться до зубів? Та в тім!... Очевидно, Америка тепер така пані (бо має гору долярів), що нікому навіть на думку не прийде, аби її противитися. Отже всі держави Европи одна перед другою на випередки поскладали заяви, що, розуміється, годяться на американське предложення і підпишуть противоєнний документ (пакт). Він має бути підписаний вже дня 29-го ц. м., себто за пару днів і секретар Келльоґ вже навіть для тієї цілі виїхав до Парижа. Велика заковика вийшла, одначе, з большевиками. Большевики (СРСР) заявили через свого мін. зак. справ Чічеріна, що вони теж хотілиб підписатися на згаданім папері, бо вони, очевидна річ, теж є проти війни. Але Америка відповіла, що большевицького підпису собі не желає і з большевиками, котрих не признає, не хоче балакати. Большевики знов голосять, що цілий „пакт" — це звичайний обман і хитрий підступ. На ділі, так кажуть большевики, за ним криється договір всіх „капіталістично-буржуазних" держав про приготовлення збройного нападу на Совітський Союз. І тому Америка і прочі зах.-евр. держави не допускають большевиків до підпису. Бояться, мовляв, аби большевики їх не роскрили.

Новинки.

— **Градова туча.** Мин. неділі шаліла в повіті Рудки градова туча, яка спричинила великі шкоди. Збіже знищене у 30 відсотках, овочі в 60 відс. Від удару грому згинули дві корови і 1 кінь. Таксамо знищених багато домів і господарських будинків. — З Дібринова, повіт Рогатин доносять нам, що дня 2. серпня ц. р. село навістила страшна буря з градом. Буря знищила всі плоди, град був завбільшки курячого яйця. Населення села, числом 350 хат, голодує вже тепер.

— **Архів Українського Національного Музею,** як пише у приватному листі дир. музею Іл. Свенціцький, має повернути вже в найближчих тижнях до Львова. Цей архів вивезли були як відомо, російські війська в 1915 р. і він опинився остаточно в Ленінграді в тамошній Академії Наук, звідки забере його дир. Свенціцький невсипучим заходам якого треба й завдячувати повернення всіх тих неоцінених матеріялів правному власникові. При тій нагоді варто би спитати: А щож діється з вивезеними архівами й музейним добром Ставропиґійського Інституту й Народнього Дому (тепер у Ростові над Доном)? Чи не булаб тепер добра нагода подбати також про перевезення тих памяток зах.-української культури до Львова? Думаємо, що всі ті наші памятки й матеріяли після їх повернення правним власникам повинні бути зібрані разом і разом виставлені до прилюдного перегляду — найкраще в Українськім Національнім Музею.

— **Українські переселенці в Ураґваю.** Чимало українських переселенців опинилося в південно-американській республиці Ураґвай. Про їхнє життя мало знаємо, бо звязки з нашими еміґрантами, що там опинилися, шукаючи кращих умовин і заробітку, так якби не істнували. Щойно на днях одержали ми лист, з якого довідуємося, що наші переселенці в цій далекій країні заснували „Українське Робітниче Товариство ім. Т. Шевченка" і звертаються з проханням присилати їм зайві книжки та часописи. Адреса для посилок така: **Iwan Wowk, Calle Reciuto 359, Montevideo, R. O. Uraguay.**

— **Випущено на волю** з чортківської тюрми 6. ц. м. учителя з села Сапогова п. Антона Гаєвського, що був арештваний ще 18. травня ц. р. під замітом протидержавної діяльности. Разом з ним випущено на волю ще чотирьох політ. вязнів, а саме: Петра Гаєвського (котрий не є ні братом першого, ні учителем, як про це писала польська преса) і трьох селян, мабуть із Ніври знад Збруча, борщівського повіту. Всі вочи просиділи невинно по два з половиною місяця в слідчій тюрмі і виглядають страшно, особливож п. А. Гаєвський, що за той час змінився до непізнання і цілий посивів... Вид тих невинних людей говорить пророчистою мовою про їх переживання й муки.

— **„Увязнення повстанця".** Під цим заголовком читаємо в польських ґазетах: На Волині арештувала поліція Карпюка Профора. Його посуджують у приналежности до повстанчої орґанізації на Волині, що її відкрили в 1924 році. За ним шукали дошший час і щойно тепер він попав у руки поліції.

— **Нещасний кінець „морської блохи".** Наш земляк, інжинір Гасенко, придніпрянець, зладив машину-літака, котра може підніматися з води на повітря, потім опускатися на воду, знов підніматися і опускатися на воду і т. д. Тому він і назвав її „морською блохою" (що, мовляв, скаче так, як блоха). Цим апаратом збирався інж. Гасенко перелетіти через атлянтійський океан з Европи до Америки. Досі такий перелет був можливий тільки повітрям без опускання на воду. Очевидно: винахід інж. Гасенка має тому величезне значіння. Мин. тижня відбулася коло Берліна на озері перша летунська проба з цим апаратом, яка одначе, покінчилася невдачею. Гидроплян Гасенка збурований франц.-німецько-англ. спілкою, розбився на поверхні озера, на якому довершувався пробний лет. Керманич апарату, француз Лярош, вирятувався, допливши щасливо до берега. Зорґанізована рятункова експедиція виїхала негайно на моторовому човні в напрямі розбитого апарату. На нещастя вибухнув мотор. Вибух потягнув за собою 3 жертви, між якими був і Лярош. 4-ий учасник рятункової допомоги доплив щасливо до берега. Гасенко в пробі активної участи не брав. Одначе ця невдача напевно не знеохотить нашого земляка в дальшій праці над видосконаленням свого винаходу, бо відомо, що всі перші спроби великих винаходів були невдачні і щойно потім приносили людству велику користь.

— **Урожаї в Польщі.** Цьогорічні жнива в Польщі виказали найбільший урожай у воєвідствах: познанськім, поморськім, шлеськім, краківськім і волинськім. У згаданих воєвідствах урожай вище середнього, в інших воєвідствах — урожай середній. На загал жнива добрі. Ліпше випав урожай пшениці та ячменю, гірше — вівса й жита.

— **Заборонений вивіз вівса.** Польське міністерство торговлі задумує заборонити вивіз вівса за кордон, щоб уможливити покриття запотребувань вівса внутрі краю.

— **Наукова виправа до полудневого бігуна.** Відомий летун Бирд орґанізує вже від довшого часу поїздку до полудневого бігуна. (Як відомо полудневий бігун не є ще майже зовсім прослідженим). Виправа має вже величезні гроші: 200 тисяч долярів, що їх дали переведені серед амер. суспільности збідки. У виправі візьмуть участь 3 кораблі, 1 криголім і 4 літаки.

— **В память розстріляних інжинірів.** Дня 28. липня ц. р. відбулася в православній церкві в Берліні панахида по пяти інжинірах, які впали жертвою відомого Донбаського процесу. Влаштування цієї панахиди взяло на себе українське т-во при високій технічній школі в Шарльоттенбурзі „Дніпро". Це т-во обєднує в собі всіх українських техніків, як студіюючих, так і тих, що закінчили свої студії (науки), які стоять на ґрунті української незалежности. Хоча воно має характер не політичної орґанізації, лише швидче характер корпорації, то в цьому випадку воно уважало своїм обовязком в якийсь спосіб відповісти на акт брутального насильства й терору. Поза українською кольонією, яка була досить численно заступлена на панахиді, були на панахиді представники німецької професури, академічної молоді і кількох представників німецької та англійської преси.

— **Латинська азбука в Туреччині.** В домі Кемаля Паші мала на днях місце перша „лекція" латинської правописи, яку, як відомо, рішив анґорський парлямент увести на місце старого турецького письма. „Лекція" відбулася торжественно, при участи Кемаля Паші, всіх міністрів і турецького ґенерального штабу з родинами. „Лекцію" почав міністер освіти відчитанням латинського альфабету та відповідними поясненнями. Відтак Кемаль власноручно написав всі 23 букви азбуки на пропамятній карті, яка буде захована в анґорському національному музеєві. Латинська азбука обовязуватиме в Туреччині вже від жовтня ц. р.

— **Один з героїв науки.** На днях помер у Празі доцент тамошнього університету Отто Горак. Він займався дослідами над туберкульозою (сухотами). В намірі переведення точніших досвідів, звязаних з перебігом цеї недуги, він защіпив собі туберкулічні бацилі, провірюючи під мікроскопом зміни, які заходили в його орґанізмі. Його досліди увінчалися успіхами і зустрінулися в науковому світі з великим заінтересуванням. Але він умер на чахотку, лишаючи овочі свойого труду й самопосвяти у виді наукового твору, який в найближчому часі появиться друком.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Іванна з Терешкевичів Галущинська, дружина відомого педаґоґа й освітнього діяча, голови „Просвіти" й сенатора Михайла Галущинського, померла в понеділок, дня 20. ц. м. в Заліщиках після важкої й дошкульної недуги, осиротивши троє дітей. Покійна була відома в наших товариських колах і не відмовлялася ніколи від громадської роботи. У всіх, хто знав Покійну, ненадійна смерть життєвої подруги нашого визначного діяча, викликала глибокий жаль і щире співчуття.

В. Її П.

ДОПИСИ.

ЛІСКИ КОЛО БЕЛЗА. **(Посвячення сімох образів Матери Божої, творів Олени Кульчицької).** На св. Білостоцькім відпустовім місці в Лісках, положенім на межі многострадальної Холмщини, відбулося в день Пр. Богородиці (дня 22. червня ц. р.) торжество посвячення сімох образів Страдань Матери Божої, творів нашої артистки п. Олени Кульчицької. Ці образи, у виконання яких наша артистка вложила великий засіб свого творчого таланту, мають безперечно високу мистецьку вартість і є многоцінним вкладом у скарбницю нашого церковного малярства. Образи Страдань Пр. Богородиці визначаються глибоким чуттям та незвичайною силою виразу, тому роблять на глядачів сильне враження. Для прочан, які громадно спішать на св. Білостоцьке місце, навіть з дальших сторін Галичини й Холмщини, ці прегарні зворушаючі образи стануть невичерпаним джерелом віри, надії і потіхи серед тернистої дороги життя. Годиться зазначити, що відпустове місце Страждущої Матери Божої на Білостоці в Лісках підноситься невпинно з кожним роком і притягає до себе щораз більші маси вірних.

ТРОСТЯНЕЦЬ, ПОВ. БЕРЕЖАНИ. **(Кооперативне свято).** В неділю дня 12 ц. р. відбулося велике кооперативне свято в **Тростянці,** бережанського повіту. Ранком відправив місцевий завідатель парохії о. Микола Служинський торжественну Службу Божу та панахиду за померших членів кооперативи „Поступ". Співав місцевий хор і грала пластова музика бережанського пластового коша. Опісля сформувався величавий похід, який перейшов вулицями села. На подвірю перед кооперативою по відспіванню кооперативного гимну, промовив до тисячного здвигу народу громадянин Шпак, подаючи історію місцевої кооперативи і витаючи присутніх. Дальше промовляв посол. В. Целевич про значіння економічного життя взагалі а кооперативного життя зокрема у визвольних змаганнях українського народу. Директор Пов. Союзу Кооператив Березовський говорив про кооперативну ідею та про розвій кооператив у бережанському повіті; громадянин Гринько Скасків з Божикова про потребу економічної орґанізації. Свято закінчив короткою палкою промовою місцевий завідатель парохії о. Служинський, після чого музика відіграла національний гимн.

Смішне.

Не мене — тобі ошукувати! — кричить жінка. — Треба було оженитися з дурнійшою.

— Та я шукав, — відповідає чоловік покірно — але не знайшов...

ОПОВІСТКА.

ПОЗІР ТЕРНОПІЛЬЩИНА! Місяць Українського Студента. Виділ Товариства Прихильників Освіти у Львові подає до відома українському громадянству та студенству тернопільського воєвідства, що згадане воєвідство рескриптом Ч. Б. П. 7964/28. з дня 9. серпня 1928 р. дало дозвіл на переведення збірки на допомогу студенству в місті Тернополі в дні 27. вересня 1928 р., а в цілому воєвідстві від 1—30. вересня. Умови такі: 1) Особи, що мають переводити збірку, мусять мати „доводи особісте" і поіменну леґітимацію, видану Т-вом Прихильників Освіти, як теж достовірний підпис дозволу на збірку. 2) В кожній ґрупі, що буде переводити збірку, одна особа матиме лісту з числом і печаткою Т-ва, в якій кожна жертва має бути записана чорнилом або чорнильним олівцем через жертводавця, а на випадок, коли він неграмотний, через збираючого в прияві жертводавця. 3) По скінченню збірки Т-во Прихильників Освіти має вислати протоколи й звіт із збірки до воєвідства. 4) Вислід збірки має бути найдалі до двох тижнів оголошений в пресі. 5) Збірку мають переводити довірені одиниці і виключене є переведення збірки платними одиницями. Всі студенти тернопільського воєвідства до праці, бо від того залежатиме ваше життя через цілий рік. Де нема студентів, зволить взяти справу в свої руки хтось зі старших громадян. Мусимо допомогти нашим студентам! — Адреса Т-ва Прихильників Освіти — Львів, вул. Супінського ч. 21.

Оголошення.

Видає С-ка „Діло", зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів. Ринок ч. 10.